

Рокен О.

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [редкол.: В. В. Вербець М. С. Янцур, І. Д. Бех та ін]. – Рівне : РДГУ, 2017. – 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафік Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікувати результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.12.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

ISBN 966-7281-10-9

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

Павелків Р.В. Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом	3
Малафій І.В. Суб'єктність як якість сучасної освіти	6
Руденко В.М. Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури	11
Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті	15
Літнік О.О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу	19
Пелех Ю.В., Непеляк М.С. Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд	22
Волинець К.І. Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу	25
Оксенюк О.В. Науковий парк у системі освітнологічної підготовки фахівців	29
Міщенко Т.О., Стаднік Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти	32
Петрук Л.П. Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні	37
Сяська І.О. Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку	40
Гнедко Н.М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу	44
Булгаков В.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства	48
Серковська-Монка Ядвіга. Що нейронаука може внести до дидактики?	51
Карпенчук С.Г. А якщо звернутися до «Пампедії»	55
Белова С.А. Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	60
Галатюк М.Ю. Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів	64
Останчук М.В. Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю	67
Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С. Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови	71
Шевчук О.А. Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя	75
Плисюк О.Р. Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів	77
Галатюк Т.Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів	82
Совгар О.М. Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття	86
Дубич К.В., Данилюк К.В. Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями	89
Ставожинська-Гжондел Марія. Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі	92
Нещипорук Л.І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців	96
Лукашевич Роланд. Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю	98
Павелків В.Р. Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації	105
Бриндіков Ю.Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери	106
Слозанська Г.І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді	108
Левчук І.Б. Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога	114
Лехолетова М.М. Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності	118
Косарева О.І. Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога	122
Марчук Г.В. Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників	125
Найда Р.Г. Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу	129
Конончук Д.І. Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах	132
Катеринчук В.І. АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків	136
Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів	149
Валінець Ю.О., Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах	193
Джеджера К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вишів	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки	211
Янищур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності	222
Горопаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці»	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвиненої особистості	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема	280

teacher. The ways of preparation of future teachers of the preschool educational institutions to the speech competence formation of preschool age children have been considered. The importance of mastering the knowledge and practical skills and their creative application has been specified.

Key words: linguistic personality, speech competence, training, integrated approach, speech development, learning the native language.

Рекомендовано до друку

Д-р. пед. наук, проф. Н.В. Романишина

Одержано редакцією 19.05.2017 р.

УДК: 378.14

Л.В. РОМАНЕНКО, К.А. РОМАНЕНКО

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається алгоритм у контексті сучасного розвитку інновацій в освіті. З'ясовуються методологічні основи процесу підготовки вчителів початкової ланки освіти до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів. Здійснюється теоретичний аналіз комплексу джерел і матеріалів із метою узагальнення досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: алгоритм, компетентність, майбутній вчитель, навчання, мислення, діяльність.

Для сучасного українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства особливої значущості набувають питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння педагогами вміннями впроваджувати в навчально-виховну практику електронні навчальні ресурси, спілкуватися в мережі Інтернет і керувати алгоритмічною діяльністю учнів та формувати алгоритмічну компетентність. Це актуалізує проблему ефективної педагогічної діяльності в навчальному середовищі вчителя початкової школи.

Тому, метою нашої статті є здійснення теоретичного аналізу наукових джерел і матеріалів із метою узагальнення досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів.

Проблема алгоритмізації навчального процесу не є новою у світовій психолого-педагогічній науці: у теорію та практику навчання поняття алгоритму ввійшло ще у 50-і роки минулого століття. У педагогічній психології основоположниками алгоритмізації навчального процесу є Б. Скіннер, Л. Ланда, Л. Фрідман. Якщо стисло схарактеризувати поняття алгоритмізації навчального процесу, то найбільш доцільним, на наш погляд, є визначення Н. Талізної, за яким мається на увазі розробка алгоритмів для тих, хто навчається і для тих, хто навчає [2].

У свою чергу алгоритми поділяються на такі, що пов'язані з предметом вивчення і дозволяють вирішувати суму певних завдань, характерних для цього предмета, і на ті, що передбачають виконання дій, необхідних тільки для засвоєння навчального матеріалу, але й певних алгоритмів діяльності. Алгоритми для викладачів спрямовані на оптимізацію його роботи, сприяють вирішенню різноманітних педагогічних завдань, пов'язаних з формуванням в учнів аналітичних вмінь узагальнення та усвідомлення навчальних дій. Результат діяльності суб'єктів навчання пропорційно залежить від того, наскільки чітко вони усвідомлюють алгоритмічну суть своїх дій, тобто мету, предмет дослідження, послідовність операцій і розуміння результативності виконаної роботи.

Універсальність алгоритмізації навчання, на думку С. Гончаренка, полягає в тому, що учнів навчають не лише розумінню суттєвих ознак і властивостей певних об'єктів, а й алгоритмів, за якими ці ознаки й властивості поєднуються з діями, що є необхідними для розв'язування задач [1, 22].

Розширюючи зміст висловлення А. Колмогорова про те, що у всіх випадках, де є така можливість, знаходження алгоритмів є природною метою математики, знаходження алгоритмів навчальної діяльності повинні стати складовою професіоналізму педагога, зокрема вчителя початкової школи. Зміст предметів початкової школи надає величезні можливості для систематичного формування алгоритмічних навичок, а введення учнів в алгоритмічну природу понять допомагає не тільки усвідомити їх суть, але й стає підґрунтям для подальшого вивчення певного предмету.

Вирішення цієї проблеми актуалізує якість підготовки відповідних педагогічних кадрів, зокрема формування їх алгоритмічної компетентності, яка, на нашу думку, є динамічною особистісною якістю, що виявляється у визначеному рівні розвитку алгоритмічного мислення, усвідомленні загальних принципів і методів алгоритмізації, матеріалізується у різноманітних формах алгоритмічної діяльності: від формулювання мети та змісту завдання до отримання бажаного результату [3].

Алгоритмічна компетентність учителя початкової школи є інтегративною характеристикою особистості, яка об'єднує мотиваційно-оцінну, когнітивну та операційно-технологічну компоненти і забезпечує досягнення високих результатів у процесі викладання дисциплін початкової школи. Критеріями сформованості алгоритмічної компетентності є: знання основних прийомів, операцій, які є основою алгоритмічної діяльності; вміння комплексно застосовувати результати алгоритмічної діяльності; вміння систематизувати та узагальнювати результати алгоритмічної діяльності; вміння застосовувати у нестандартних ситуаціях досвід алгоритмічної діяльності (перенесення отриманих знань та вмінь на клас інших завдань).

Формування алгоритмічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи – це цілісний педагогічний процес, заснований на принципах інтегрованості, неперервності, єдності фундаментальної та предметної

підготовки і спрямований на оволодіння майбутніми вчителями початкової школи системою психологічних, загальнопедагогічних, методичних, предметних компетенцій і розвиток позитивної мотивації до впровадження алгоритмічного підходу у викладанні дисциплін початкової ланки освіти. Стосовно рівнів сформованості алгоритмічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, то позитивну динаміку вбачаємо у сформованості вміння діяти за правилом та вміння знаходити раціональний метод для вирішення завдання і цілого класу споріднених завдань й вміння застосовувати свої знання у нестандартних ситуаціях.

Вихідним, як у характеристиці алгоритмічної компетентності, так і у процесі її формування є поняття алгоритму. Алгоритм є одним із видів методів діяльності взагалі, а не тільки діяльності розумової, тобто термін використовується не тільки щодо діяльності, яка здійснюється засобами розумових операцій, а й щодо діяльності, що здійснюється засобами практичних, фізичних дій. Водночас поняття алгоритму є фундаментальним математичним поняттям, продуктом людської діяльності. Алгоритми виникли в математиці й використовуються в ній протягом всього часу її існування. Науковці Ю. Макаренков та А. Столяр підкреслюють, що алгоритми виникли як відповіді на питання: "Чи існує загальний метод, який дозволяє для будь-якої окремої задачі певного класу в скінченне число кроків надати необхідну відповідь?" [6, 8-9].

Під алгоритмом зазвичай розуміють точний, зрозумілий припис про виконання в певній послідовності кроків (дій; операцій) для розв'язування будь-якої із задач, яка належить до певного класу (типу) задач. Ця характеристика не є точним математичним визначенням, проте вона досить ясно розкриває сутність цього поняття й цілком збігається з прийнятими в математиці тлумаченнями. Наприклад, відомий математик А. Ляпунов так визначає алгоритм: "Алгоритмом для розв'язування запропонованої задачі називають об'єднання елементарних актів і перевірок умов, яке забезпечує такий порядок роботи (тобто перевірка умов і виконання елементарних актів), який за будь-яких початкових даних, тобто вихідної інформації, зумовлює правильну відповідь" [7, 68].

У науковій літературі виокремлюють п'ять ознак – необхідних істотних властивостей, за яких певний припис діяльності можна назвати алгоритмом: масовість – алгоритм призначений для розв'язування не однієї задачі, а будь-якої задачі певного класу однотипних задач; дискретність і детермінованість – для кожного кроку (крім останнього) можна вказати єдиний (для деякого набору вихідних об'єктів), безпосередньо наступний за ними крок, між якими немає інших кроків; результативність – алгоритм "гарантує" отримання результату, тобто виконання всіх указаних кроків з урахуванням її умов і порядку завжди зумовлює успішне розв'язання будь-якої задачі деякого типу; конструктивність – однозначне пізнання (впізнання чи розпізнання, тобто розрізнення й ототожнення) тих об'єктів, над якими здійснюються кроки алгоритму. У математичних алгоритмах ця вимога забезпечується через фіксацію сукупності об'єктів деякого стандартного виду, відносно яких природно вважати, що їх розрізнення і ототожнювання не пов'язано з труднощами й відбувається на рівні наочного сприйняття та інтуїтивної очевидності; елементарність, автоматизованість – операції, системи операцій, що складають кожний крок алгоритму, входять до системи набутих, значною мірою автоматизованих дій виконавця алгоритму, тобто є раніше засвоєними елементами алгоритмічної діяльності, і їх виконання не викликає труднощів [5; 6; 7].

Теоретичною основою математичних алгоритмів є елементи математичних теорій – означення, аксіоми, теореми. Основою встановлення послідовності кроків може бути як окреме теоретичне положення, так і їх синтез. У першому випадку можна говорити про алгоритм дії, або алгоритмічну дію, а в другому – про алгоритм задачі, або алгоритмічну задачу. Важливою характеристикою алгоритмів є способи їх задання. Однак, як зауважує Л. Фрідман, відмінність між способами задання алгоритму не є принциповою, оскільки незалежно від того, у якій формі задано алгоритм, діяльність з розв'язування задач відповідно до цього алгоритму буде мати алгоритмічний характер [7, 71].

Доцільно розглянути класифікацію алгоритмів. Залежно від мети, що досягається за допомогою алгоритмів, виокремлюють такі типи математичних алгоритмів: алгоритми розпізнання, обчислювальні алгоритми, перетворення й алгоритми побудови. Якщо завершальним результатом застосування алгоритму є судження розпізнання про належність вихідного об'єкту від деякого, то цей алгоритм загалом є алгоритмом розпізнання. Теоретичною основою алгоритмів розпізнання є математичні означення й теореми-ознаки. Як окремі кроки, операції алгоритми розпізнання можуть передбачати числові операції, вимірювальні операції, перетворення і побудови об'єктів. У числових алгоритмах завершальним результатом застосування числових алгоритмів є отримання кількісних характеристик вихідних об'єктів, значень величин. Зауважимо, що джерелом поняття алгоритм у математиці були насамперед арифметичні дії. Цілком природно, що у формуванні уявлень про алгоритми, виробленні початкового досвіду алгоритмічної діяльності важлива роль належить алгоритмам арифметичних дій. В алгоритмах перетворення й побудови об'єктів завершальними результатами їх застосування є відповідним перетворення вихідних об'єктів чи побудова об'єктів заданими властивостями чи за допомогою визначеного інструментарію, алгоритми побудови.

Важливими поняттями у характеристиці алгоритмічної компетентності є поняття "алгоритмічне мислення" і поняття "алгоритмічна культура". У науково-методичній літературі основною ознакою алгоритмічного мислення вважається здатність до конструювання алгоритмів. Так, А. Копасєв визначає алгоритмічне мислення як "систему мисленнєвих способів дій, прийомів, методів і відповідних їм мисленнєвих стратегій, які спрямовані на розв'язування як теоретичних, так і практичних задач і результатом яких є алгоритми як специфічні продукти людської діяльності" [4, 1].

Формування алгоритмічного мислення перебуває у тісному взаємозв'язку з формуванням загального уміння розв'язувати задачі. Оскільки, щоб задати загальний спосіб розв'язування класу задач у вигляді алгоритму, потрібно спочатку знайти загальний спосіб, а потім дослідити можливість опису цього способу у вигляді конструктивних однозначно зрозумілих послідовних кроків. Так, одним з основних завдань початкової математичної освіти визначено: забезпечити оволодіння основами алгоритмічного мислення, записом і виконанням алгоритмів, умінням діяти

відповідно до алгоритму і побудувати прості алгоритми. Одним із результатів основної загальної освіти є набуття досвіду планування і здійснення алгоритмічної діяльності, виконання заданих і конструювання нових алгоритмів.

У характеристиці алгоритмічної діяльності учнів поряд із поняттям «алгоритмічне мислення» використовується і більш широке поняття – «алгоритмічна культура». Більшість науковців поняття алгоритмічної культури трактують як комплекс особистісних якостей і певний рівень алгоритмічного мислення, які забезпечують розуміння ролі алгоритмів у різних видах діяльності; уміння діяти за заданим алгоритмом (у розгорнутій чи згорнутій формі); уміння здійснювати вибір і застосовувати алгоритми у своїй діяльності; уміння конструювати алгоритми; уміння описувати спосіб розв'язувати задачі у вигляді алгоритмічного припису.

Розглянемо також психологічні основи засвоєння алгоритмів. У сучасній психології інтегративним показником засвоєння знань, способів дій, діяльностей розглядаються уміння – «здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні набутих знань і навичок. Уміння передбачає використання раніше набутого досвіду; без останнього немає вмінь» [2, 338]. Отже, знання, навички, досвід – структурні компоненти уміння. Знання суб'єкта – це інформація, зафіксована на внутрішньо-суб'єктних носіях у постійній його пам'яті [1]. Навички – дії, складові яких у процесі формування стають автоматизованими.

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкової школи передбачає його готовність до формування алгоритмічної компетентності молодшого школяра. На основі аналізу психологічної і педагогічної літератури з питань формування готовності майбутнього педагога до професійної діяльності (М. Дьяченко, Л. Кондрашова, А. Ліненко, О. Пехота, В. Сластьонін та ін.) таку готовність ми визначаємо як професійно важливу якість особистості майбутнього вчителя початкової школи, що характеризується поєднанням чотирьох взаємопов'язаних компонентів: мотиваційного, когнітивного, операційного, та рефлексивного. Враховуючи системний, діяльнісний, компетентнісний підходи, підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування алгоритмічної компетентності молодшого школяра реалізовується за чотирма етапами: змістово-ціннісним, рефлексивно-моделювальним, операційно-діяльнісним, діагностичним.

Отже, аналіз сучасних наукових досліджень, аналіз практики роботи загальноосвітніх і вищих навчальних закладів засвідчили, що більшість учителів початкової школи ще недостатньо готова до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів і потребує істотного вдосконалення цього компонента професійно-педагогічної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєнко М.О. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання в іншомовній підготовці майбутніх фахівців воєнно-дипломатичної служби / М.О. Алексєєнко // Креативна педагогіка: наук.-метод. зб. – Вінниця, 2010. – Вип. 3. – 174 с.
2. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / [авт. уклад. Е.М. Проїдаков, Л.А. Теплицький]. – К.: СофтПрес, 2005. – 552 с.
3. Баловсяк Н. Історико-педагогічний аналіз виникнення поняття «інформаційна компетентність» / Н. Баловсяк // Динаміка наукових досліджень – 2004: м-ли III Міжн. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2004. – Т. 25. – С. 12.
4. Бездухов В. Теоретические проблемы становления педагогической компетентности учителя / В. Бездухов [и др.]; ред. В. Бездухов; Самар. ГПУ, Общеобразоват. шк. г. Самары (УВК Эксперимент). – Самара: Изд-во СамГПУ, 2001. – 132 с.
5. Биков В. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2000. – № (15). – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua.net/em15/emg.html> (дата запису: 2016). – Назва з екрану.
6. Бірюк Л.Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-педагогічний аспект): навч. посіб. [для студ. та магістр. ф-ту поч. навчання] / Л.Я. Бірюк. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. – 160 с.
7. Большой психологический словарь / под ред. Б.Г. Мещерякова. – [3-е изд., доп. и пер.]. – СПб.: ПРАЙМ – ЕВРОЗНАК, 2006. – 672 с.

REFERENCES

1. Alekseyenko M.O. Pedagogichni umovy zastosuvannya mul'tymediynykh zasobiv navchannya v inshomovnyy pidhotovtsi maybutnikh fakhivtsiv voyenno-dyplomatychnoyi sluzhby / M.O. Alekseyenko // Kreatyvna pedahohika: nauk.-metod. zb. – Vinnytsya, 2010. – Vyp. 3. – 174 s.
2. Anhlo-ukrayins'kyi tлумachnyy slovnyk z obchyslyval'noyi tekhniky, Internetu i prohramuvannya / [avt. uklad. E.M. Proydakov, L.A. Teplyts'kyi]. – K.: SoftPres, 2005. – 552 s.
3. Balovsyak N. Istoryko-pedahohichnyy analiz vynyknennya ponyattya «informatsiyna kompetentnist'» / N. Balovsyak // Dynamikanaukovykhdoslidzhen' – 2004: m-ly III Mizhn. nauk.-prakt. konf. – Dnipropetrovs'k, 2004. – T. 25. – S. 12.
4. Bezduhov V. Teoreticheskie problemy stanovleniya pedagogicheskoy kompetentnosti uchitelja / V. Bezduhov [i dr.]; red. V. Bezduhov; Samar. GPU, Obshheobrazovat. shk. g. Samary (UVK Jeksperiment). – Samara: Izd-vo SamGPU, 2001. – 132 s.
5. Bykov V. Suchasni zavdannya informatyzatsiyi osvity [Elektronnyy resurs] / V. Bykov // Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya. – 2000. – № (15). – Rezhym dostupu: <http://www.ime.edu.ua.net/em15/emg.html> (data zapytu: 2016). – Nazva z ekrana.
6. Biryuk L.Ya. Formuvannya komunikativnoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya pochatkovykh klasiv u protsesi profesiynoyi pidhotovky (psykholoho-pedahohichnyy aspekt): navch. posib. [dlya stud. ta mahistr. f-tupoch. navchannya] / L.Ya. Biryuk. – Hlukhiv: RVV HDPU, 2008. – 160 s.
7. Bol'shoj psihologicheskij slovar' / pod red. B.G. Meshherjakova. – [3-e izd., dop. i per.]. – SPb.: PRAJM – EVROZNAK, 2006. – 672 s.

Л.В. РОМАНЕНКО, Е.А. РОМАНЕНКО. ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ К ФОРМИРОВАНИЮ АЛГОРИТМИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ КАК НАУЧНАЯ ПРОБЛЕМА

В статье рассматривается алгоритм в контексте современного развития инноваций в образовании. Исследуются методологические основы процесса подготовки учителей начальной школы к формированию алгоритмической компетентности младших школьников. Осуществляется теоретический анализ опыта подготовки будущих учителей начальной школы к формированию алгоритмической компетентности младших школьников.

Ключевые слова: алгоритм, компетентность, будущий учитель, обучение, мышление, деятельность.

L.V. ROMANENKO, K.A. ROMANENKO. FUTURE TEACHERS TRAINING FOR JUNIOR PUPILS ALGORITHMIC COMPETENCE FORMING AS A SCIENTIFIC ISSUE

In the article an algorithm is examined in the context of modern development of innovations in education. Methodological bases of process of preparation of teachers of initial link of education turn out to forming of algorithmic competence of junior schoolchildren. The theoretical analysis of complex of sources and materials comes true with the aim of generalization of home and world experience of preparation of future teachers of initial school to forming of algorithmic competence of junior schoolchildren.

Key words: algorithm, competence, future teacher, studies, thinking, activities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 22.05.2017 р.

УДК: 376: 159. 922. 76

Г.М. КОСАРЕВА

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У статті висвітлено аналіз проблеми формування пріоритетних гуманістичних цінностей у майбутніх вихователів до дітей з особливими потребами. Розглянуто проблему становлення толерантної особистості майбутнього вихователя в умовах інклюзивної освіти. Проаналізовано рівень сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення майбутніх вихователів до дітей з особливими потребами.

Ключові слова: толерантність, толерантне ставлення, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, гуманність, інтеграція, загальнолюдські цінності.

Нові реалії, орієнтація українського суспільства на демократичні принципи, гуманізацію навчально-виховного процесу, в зв'язку з розвитком інклюзивної освіти, в рамках якої відбувається включення дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітнє середовище і адаптація в ньому, виховання майбутніх педагогів на ідеях толерантності набуло особливої актуальності.

Толерантність передбачає установку на прийняття особистості дитини, на розуміння цієї дитини, на відверте спілкування. В основі толерантності є повага до особистості дитини, терпіння ставлення до найрізноманітніших проявів цієї особистості, до її поглядів і навіть помилок та недоліків. Це означає ставлення до дитини з особливими потребами, в якому немає осуду, але є співчуття, співпереживання, розуміння цінності людської особистості та бажання допомоги.

Вища педагогічна школа покликана підготувати професійні педагогічні кадри, здатні забезпечити всебічний розвиток особистості, впровадити систему цінностей та толерантності в освіту. Цінності в житті майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу виступають соціально-значимими орієнтирами його діяльності, вони є більш значущим, ніж звичайна зацікавленість людини, тому що саме через цінності педагог задовольняє професійні та особистісні потреби. Цінності та толерантність майбутнього вихователя становлять фундамент професійної компетентності, а предметним полем формування цінностей та толерантності є культура. Вища освіта, зорієнтована на особистісний розвиток студентів як суб'єктів певної діяльності, відводить особливу роль толерантній позиції викладача ВНЗ, позиції в тому предметі, який він викладає [1; 2].

Питання формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів досить складне і багатоаспектне, яке вимагає значних зусиль педагогічних колективів вищих навчальних закладів щодо виховання професійної честі сучасного педагога на принципах терпимості до чужих позицій, цінностей, культур, взаєморозуміння, здатності до компромісу.

Провідне місце толерантності у системі ціннісно-цільових пріоритетів освіти відводять О. Асмолов, І. Бех, Б. Гершунський, О. Грива, І. Пчелінцева, В. Шалін. Дослідники всебічно обґрунтовують побудову толерантного середовища в освітньому просторі як соціальне замовлення системи освіти та необхідність розробки парадигми толерантності та соціальної довіри. Особливе значення при цьому надається виховному та моральному аспектам толерантності; конвергенції та інтеграції її філософсько-етичних, аксіологічних, культуротворчих ідей надається при цьому особливого значення [4, 394].

Проблемою діагностики сформованості різних аспектів толерантності особистості активно займаються В. Бойко, О. Кравцова, В. Магун, М. Магура, М. Рожков, А. Сиротенко, Г. Солдатова, О. Хухлаєв, Л. Шайгерова і ін.

© Г.М. Косарева, 2017

